

HERBERT VON KARAJAN IN OOSTENDE

door Yves DINGENS

Honderd jaar geleden, op 5 april 1908, zag Herbert von Karajan het levenslicht te Salzburg, als telg uit een oorspronkelijk Armeens-Griekse familie uit Icannina die zich in 1767 te Wenen had gevestigd. Er is enorm veel geschreven over deze iconische figuur, één der grootste dirigenten aller tijden, "das Wunder Karajan". In het openbaar kwam hij als mondain en arrogant over, een bezielende ietwat tirannieke dirigent, een filharmonische autocraat die zijn wil opdrong aan het orkest en inzonderheid aan zijn Berliner Philharmoniker die hij van 1954 tot 1989 leidde. Zo creëerde hij de typische Karajan-sound die vele miljoenen melomanen wist te enthousiasmeren. In het privéleven was hij een eerder schuw en bescheiden man en een zeer hartelijke en innemende persoonlijkheid. Hem werden ook onterecht nazi-sympathieën aangewreven toen hij in 1934-35 tot dirigent van het orkest van Aken en vervolgens tot jongste Generalmusikdirektor ooit werd benoemd en hiervoor partijlid moest worden. Na de Tweede Wereldoorlog werd het hem daarvoor gedurende korte tijd verboden op te treden.

Op 23 en 24 juli 1953, dus amper een maand na de officiële opening van het nieuwe Kursaalgebouw op 20 juni 1953, konden de Oostendenaars hem reeds aan het werk zien aan het hoofd van het "London Philharmonia Orchestra" dat voor de eerste maal op het vasteland optrad (1) en wel in volgende meesterwerken (2):

- op donderdag 23 juli 1953:

- W. A. Mozart: Haffner-Serenade
- Richard Strauss: Don Juan
- L. van Beethoven: Derde Symfonie (Eroïca)

- op vrijdag 24 juli 1953:

- G. Fr. Haendel: Water Music, in een bewerking door Harty (eerst was hier Beethovens Leonore II-ouverture voorzien)
- Benjamin Britten: Variations op een thema van Frank Bridge
- P. I. Tsjaikowski: Vijfde Symfonie

Een wat prozaïsche informatie: de prijzen der plaatsen waren 200, 150 en 100 frank.

We laten de muziekcritici van de lokale pers even aan het woord:

"De geboden vertolkingen waren van het allerbeste dat Oostende ooit te horen heeft gekregen: een zuiverheid van klank die haast onwezenlijk aandoet, een gevoelsexpressie die zelfs het meest onmuzikale hart moet beroeren en een doorgeoefend samenspel dat de orkestformatie doet vergeten en als de pure verklanking van het componistenhart weergeeft.

Von Karajan beperkt zich niet tot het simpele maat-slaan of tot het aanduiden der onderscheidene Instrumentale taken, hij leeft met zijn ganse wezen het muzikale opus uit, zodat orkest, zaal, dirigent en componist een geestelijke communie van artistiek genot uitmaken.

De ovaties die dirigent en orkest telkens te beurt vielen, zijn onbeschrijflijk. Het publiek vergat schier zichzelf en het was eerst nadat von Karajan voor de 5^e maal teruggeroepen was, en het orkest het podium ging ontruimen dat het applaus wegstierf"(3).

Een tweede optreden in het Kursaal had plaats op zaterdag 12 mei 1956 aan het hoofd van het Philharmonisch Orkest van Berlijn, voor een volle zaal, met op het programma (4):

- G. Fr. Haendel: Concerto grosso in si klein
- Richard Strauss: Tijd Uilenspiegel

- L. van Beethoven: Zevende symfonie

Weer even de appreciatie van de pers:

“ De tucht die heerst in dat orkest is bijzonder opgevallen. Muzikanten en leider zijn buitengewoon met elkaar vertrouwd. Onder die voorwaarde alleen kan men ernstig beginnen musiceren. Von Karajan is een dirigent met stijl. Zijn directie is niet berekend op sukses, iedere beweging heeft betekenis en beïnvloedt het orkest. Het is dan ook heel logisch dat hij, in het vuur der directie, vrije teugel laat aan zijn gemoed dat ten volle meeleeft en zich niet houdt bij het maatslaan zoals in een klas van notenleer! Voor een goede uitvoering is vereist: een juist tempo, dit vergt zelfcontrole en veel wilskracht, phrasering, dit veronderstelt een grondige analyse van het stuk, nuancering, die reliëf brengt in het muzikaal tableau.

Deze muzikanten hebben zaterdagavond gespeeld met liefde en overtuiging, bezielde met de vaste wil zich helemaal te geven aan die hemelse kunst. Mochten ze onze muzikanten ten voorbeeld strekken!”(5).

Dit was het laatste optreden van Herbert von Karajan in het Kursaal van Oostende. Hij was vol lof over de concertzaal van 1700 plaatsen, die volgens hem de beste akoestiek ter wereld had: terecht bleef deze zaal dan ook integraal behouden bij de renovatie enkele jaren geleden (6).

In 1958 zou von Karajan nog dirigeren in het Duitse paviljoen op de Wereldtentoonstelling te Brussel.

Om te besluiten kijken we nog even in welke Belgische steden buiten Oostende, onze landgenoten de maestro live konden bewonderen (7):

- Antwerpen: 3 optredens in 1952-54
- Brugge: 1 optreden op 18 oktober 1953 met de Wiener Symphoniker (8)
- Brussel: 18 optredens in 1938, 1953-54, 1956, 1958, 1963-65, 1972, 1977, 1985, 1987
- Luik: 2 optredens in 1939 ea 1953.

Herbert von Karajan overleed op 16 juli 1989 in Anif, een voorstad van Salzburg (9).

NOTEN EN BRONNEN

(1) Optredens van het London Philharmonia Orchestra o.l.v. Herbert von Karajan in 1953:

22 juni: London

23 en 24 juli Oostende

1, 2 en 4 september: Edinburgh Festival

20 november: London

(<http://www.karajan.co.uk/philharmonia.html>)

(2) Het Visserijblad 31/07/1953 en De Zeewacht 24/07/1953.

(3) De Zeewacht 31/07/1953.

(4) Het Kustblad 16/05/1956.

(5) Het Kustblad 16/05/1956.

(6) Die algemeen bekende uitspraak van Karajan is terug te vinden op diverse websites o.a. www.webtourist.net/touristinformation/about-ostend-belgium.html

(7) <http://www.karajan.co.uk/europe.html>

(8) N.a.v. dit concert werd een foto gemaakt (zie “Brugse beeldende kunstenaars omstreeks de eeuwwisseling” door Robert De Laere, deel I, pag. 80, foto 34). Hierop v.l.n.r. schepen Pierre

Van Damme, burgemeester Victor Van Hoestenbergh, dirigent Herbert von Karajan en achteraan stadssecretaris Bernolet en uiterst rechts kunstschilder Gaston De Craecke.

Op de Beeldbank Oostende zijn geen foto's van het optreden in Oostende beschikbaar.

(9) Wellicht het meest volledige werk over von Karajan is: "Herbert von Karajan: A Life in music" door Richard Osborne, Northeastern University Press, 2000, 851 p. (ISBN 9781555534257).

Op blz. 346 lezen we: "Two nights with the Philharmonia in Ostend in mid-July would not be every conductor's idea of bliss."

VRAAG: DE CELTAKLOPPERS?

Wie kan er iets meer vertellen over de Celtakloppers? Deze foto stelt de kampioen voor van 1946 maar wij zijn ook in het bezit van een foto met de kampioen van 1962. De vereniging bestond dus zeker van 1946 t.e.m. 1962.

Was dit een kaartclub? En waar was het clublokaal? Wanneer werd de vereniging opgericht en wanneer ontbonden?

Antwoorden kan naar plate.oostende@telenet.be of schriftelijk naar Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

